

PÁPEŽSKÁ RADA
NA PODPORU NOVEJ EVANJELIZÁCIE

DIREKTÓRIUM PRE KATECHÉZU

**PÁPEŽSKÁ RADA
NA PODPORU NOVEJ EVANJELIZÁCIE**

DIREKTÓRIUM PRE KATECHÉZU

**Spolok svätého Vojtecha
Trnava 2022**

© Libreria Editrice Vaticana, 2020

© Konferencia biskupov Slovenska, 2022

© Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o., Trnava 2022

ISBN 978-80-8161-512-2

SKRATKY

Okrem skratiek kníh Svätého písma a dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré sú citované v tomto texte Direktória, uvádzame aj skratky najviac citovaných dokumentov v poznámkach. Pre úplný prehľad všetkých dokumentov pozri *Zoznam citovaných dokumentov*.

SVÄTÉ PÍSMO

<i>Am</i>	Kniha proroka Amosa
<i>Bar</i>	Kniha proroka Barucha
<i>Dt</i>	Kniha Deuteronómium
<i>Ef</i>	List Efezanom
<i>Ex</i>	Kniha Exodus
<i>Flp</i>	List Filipanom
<i>Gal</i>	List Galaťanom
<i>Gn</i>	Kniha Genezis
<i>Hebr</i>	List Hebrejom
<i>Iz</i>	Kniha proroka Izaiáša
<i>Jn</i>	Evanjelium podľa Jána
<i>1 Jn</i>	Prvý Jánov list
<i>Jer</i>	Kniha proroka Jeremiáša
<i>Joz</i>	Kniha Jozue
<i>Kol</i>	List Kolosanom
<i>1 Kor</i>	Prvý list Korintťanom
<i>1 Kr</i>	Prvá kniha kráľov
<i>Lk</i>	Evanjelium podľa Lukáša
<i>Mk</i>	Evanjelium podľa Marka
<i>Mt</i>	Evanjelium podľa Matúša
<i>Múd</i>	Kniha múdrosti
<i>Oz</i>	Kniha proroka Ozeáša
<i>1 Pt</i>	Prvý Petrov list

2 Pt	Druhý Petrov list
Prís	Kniha prísloví
Rim	List Rimanom
Sk	Skutky apoštolov
Sof	Kniha proroka Sofoniáša
1 Sol	Prvý list Solúnčanom
1 Tim	Prvý list Timotejovi
2 Tim	Druhý list Timotejovi
Zjv	Zjavenie apoštola Jána
Ž	Kniha žalmov

DOKUMENTY DRUHÉHO VATIKÁNSKEHO KONCILU

AA	<i>Apostolicam actuositatem</i>
AG	<i>Ad gentes</i>
CD	<i>Christus Dominus</i>
DV	<i>Dei Verbum</i>
GE	<i>Gravissimum educationis</i>
GS	<i>Gaudium et spes</i>
LG	<i>Lumen gentium</i>
NA	<i>Nostra aetate</i>
OE	<i>Orientalium ecclesiarum</i>
OT	<i>Optatam totius</i>
PO	<i>Presbyterorum ordinis</i>
SC	<i>Sacrosanctum concilium</i>
UR	<i>Unitatis redintegratio</i>

ĎALŠIE SKRATKY

AAS	<i>Acta Apostolicae Sedis</i>
AL	<i>Amoris laetitia</i> (František)
ASS	<i>Acta Sanctae Sedis</i>
KKC	<i>Katechismus Katolíckej cirkvi</i>

CCEO	<i>Kódex kánonov východných cirkví</i>
CCL	<i>Corpus Christianorum – Series Latina</i>
CHV	<i>Christus vivit</i> (František)
CIC	<i>Kódex kánonického práva</i>
CT	<i>Catechesi tradendae</i> (Ján Pavol II.)
DGC	<i>Všeobecné direktórium pre katechizáciu</i> (1997)
EG	<i>Evangelii gaudium</i> (František)
EN	<i>Evangelii nuntiandi</i> (Pavol VI.)
PG	<i>Grécka patrológia</i> (J. P. Migne)
PL	<i>Latinská patrológia</i> (J. P. Migne)
OICA	Obrad kresťanskej iniciácie pre dospelých

PREZENTÁCIA

V posledných desaťročiach cestu katechézy ovplyvnila apoštolská exhortácia *Catechesi tradendae*. Tento text predstavuje nielen prejdenú cestu obnovy od Druhého vatikánskeho ekumenického koncilu, ale je aj syntézou prístupu mnohých biskupov z celého sveta, ktorí sa zišli na synode v roku 1977. Katechéza podľa slov dokumentu „smeruje k dvojakému cieľu: podporiť dozrievanie počiatkovej viery a vychovávať skutočného Kristovho učeníka prostredníctvom hlbšieho a systematického poznania osoby a posolstva Pána Ježiša Krista“¹. Je to náročná úloha, ktorá nedovoľuje prísne špecifikovať rozdielne fázy, ktoré so sebou prináša katechetický proces. Akokoľvek, cieľ, aj keď je náročný, ostáva nezmenený predovšetkým v kultúrnom kontexte týchto desaťročí. Cieľom katechézy stále s odvolaním sa na to, čo napísal sv. Ján Pavol II., „však ostáva s Božou pomocou rozvíjať ešte počiatkovú vieru, podnecovať ju naplno a každodenne napomáhať kresťanskému životu veriacich každého veku. Veď ide v rovine poznania a v živote o vzrast semena viery, vloženého Duchom Svätým pri prvom ohlasovaní a účinne odovzdaného svätým krstom“². Týmto spôsobom katechéza zostáva vštepená do pevnej tradície, ktorá charakterizovala dejiny kresťanstva od jeho počiatkov. Ona ostáva ako typická formačná aktivita Cirkvi, ktorá pri rešpektovaní rozličných vekových skupín veriacich sa snaží evanjelium Ježiša Krista ukazovať ako vždy aktuálne, aby bolo podporou pre dôsledné svedectvo.

1 CT 19.

2 CT 20.

Toto *Direktórium pre katechézu* pokračuje v dynamike kontinuity s dvoma predchádzajúcimi. Dňa 18. marca 1971 sv. Pavol VI. schválil *Všeobecné katechetické direktórium*, ktoré vypracovala Kongregácia pre klerikov. Toto direktórium bolo prvé, ktoré systematizovalo učenie vychádzajúce z Druhého vatikánskeho koncilu.³ Nemôžeme zabudnúť, že sv. Pavol VI. považoval toto koncilové učenie za „veľký katechizmus moderných čias“⁴. Dekrét *Christus Dominus* ponúka presné a prezieravé indikácie v súvislosti s katechézou. Konciloví otcovia uviedli: „Kresťanskú náuku majú biskupi predkladať spôsobom zodpovedajúcim potrebám čias, teda tak, aby dala odpoveď na ťažkosti a problémy, ktoré dnešných ľudí najväčšmi trápia a znepokojujú. (...) Nech sa usilujú pri hlásaní kresťanskej náuky používať rozmanité prostriedky, ktoré sú dnes naporúdzi, a to predovšetkým kázanie a vyučovanie katechizmu – ktoré majú vždy prvé miesto (...). Nech biskupi bedlia, aby sa katechetické vyučovanie s horlivosťou poskytovalo tak deťom, dospelým a mládeži, ako aj dospelým. Jeho cieľom je, aby sa pomocou náuky viera stala živou, uvedomenou a činorodou. Nech pritom dbajú, aby sa zachoval správny spôsob a vhodný postup, a to nielen čo sa týka preberanej látky, ale aj povahy, schopnosti, veku a životných podmienok poslucháčov, a aby sa toto vyučovanie zakladalo na Svätom písme, Tradícii, liturgii, na učiteľskom úrade a na živote Cirkvi. Okrem toho nech sa starajú, aby sa katechéti na svoju úlohu náležite pripravili, a teda aby dôkladne poznali učenie Cirkvi a osvojili si psychologické zákonitosti i pedagogické disciplíny z teoretickej aj praktickej

3 Porov. CD 44.

4 Pavol VI., *Príhovor členom Prvého generálneho zhromaždenia Konferencie biskupov Talianska* (23. júna 1966), in *Insegnamenti di Paolo VI*, IV. (1967).

stránky. Nech sa tiež pričinia o to, aby sa obnovila, prípadne zlepšila príprava dospelých katechumenov.“⁵

Ako môžeme vidieť, toto učenie obsahuje normatívne kritériá na neustálu obnovu katechézy, ktorá nemôže ostať aktivitou odtrhnutou od historického a kultúrneho kontextu, v ktorom sa uskutočňuje. Rukolapným znamením toho je fakt, že prvým dôsledkom bolo zriadenie Medzinárodnej rady pre katechézu 7. júna 1973. Ide o orgán, prostredníctvom ktorého rozliční odborníci z celého sveta pomáhajú kompetentnému dikastériu spoznávať rôzne inštancie prítomné v cirkvách, aby tak bola katechéza čoraz viac v súlade s cirkevným, kultúrnym a historickým kontextom.

Na tridsiate výročie koncilu, 11. októbra 1992, zverejnil sv. Ján Pavol II. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*. Podľa jeho slov „tento katechizmus nechce nahradiť miestne katechizmy (...). Má za cieľ podnietiť a pomôcť zostaviť nové miestne katechizmy, ktoré majú prihliadať na rôzne situácie a kultúry“⁶. Prirodzeným pokračovaním bola publikácia *Všeobecného direktória pre katechézu* 15. augusta 1997. Pred očami máme veľkú prácu, ktorá sa vykonala po tejto publikácii. Široký a diferencovaný svet katechézy našiel ďalšiu pozitívnu provokáciu, aby tak dal život novým štúdiám, ktoré umožnili lepšie pochopiť pedagogickú a formačnú nevyhnutnosť katechézy, predovšetkým vo svetle obnovenej interpretácie katechumenátu. Mnohé biskupské konferencie vďaka novovznikajúcim inštitúciám prišli s novými spôsobmi katechézy pre rozdielne vekové skupiny. Od detí po dospelých, od mladých po rodiny. Videli sme ďalšie obnovenie katechézy.

5 CD 13 – 14.

6 Ján Pavol II., apoštolská konštitúcia *Fidei depositum* (11. októbra 1992), IV.

Dňa 23. marca 2020 pápež František schválil nové *Direktórium pre katechézu*, ktoré máme tú česť a zodpovednosť predstaviť Cirkvi. Znamená ďalšiu etapu dynamickej obnovy, ktorú uvádza do života katechéza. Okrem toho katechetické štúdie a neustála snaha biskupských konferencií umožnili dosiahnuť veľmi významné ciele pre život Cirkvi a dozrievanie veriacich, čo si vyžaduje novú systematickú úpravu.

Krátke nazretie do histórie ukazuje, že každé direktórium vzniklo po publikovaní niekoľkých dôležitých dokumentov magistéria. Prvé sa odvolávalo na koncilové učenie; druhé na *Katechismus Katolíckej cirkvi* a naše direktórium na synodu o novej evanjelizácii pri odovzdávaní kresťanskej viery v spojení s apoštolskou exhortáciou pápeža Františka *Evangelii gaudium*. V spomínaných troch textoch sú vždy prítomné spoločné potreby, ktorými sú cieľ a úlohy katechézy, zatiaľ čo každý jeden je charakteristický zmeneným historickým kontextom a aktualizáciou magistéria. Medzi prvým a druhým direktóriom prešlo 26 rokov; medzi druhým a našim 23 rokov. Z niektorých uhlov pohľadu táto chronológia ukazuje potrebu historickej dynamiky, ktorej musíme čeliť. Hlbší pohľad na kultúrny kontext môže poukázať na nové problematiky, ktoré je Cirkev povolaná žiť; osobitným spôsobom na dve. Prvou je fenomén digitálnej kultúry, ktorá so sebou prináša druhú – implikáciu, globalizáciu kultúry. Jedna s druhou sú tak úzko prepojené, že sa navzájom ovplyvňujú a produkujú fenomény, ktoré zvyrazňujú radikálnu zmenu v životoch ľudí. Zdá sa, že potrebu formácie, ktorá by zameriavala pozornosť na jednotlivú osobu, často zatieňujú nastolené globálne modely. Pokušenie prispôbiť sa formám medzinárodnej homologácie je rizikom, ktoré sa nemôže podceňiť predovšetkým v kontexte formácie života viery.

Tá sa totiž odovzdáva medziľudským stretnutím a živí sa v kruhu komunity. Potreba vyjadriť vieru liturgickou modlitbou a svedčiť o nej silou lásky nám nastoľuje požiadavku doriešenia návrhov, aby sme znovu získali pôvodnú jednotu byť kresťanmi. Ona nachádza svoj základ v Božom slove ohlasovanom a odovzdávanom Cirkvou so živou Tradíciou, ktorá vie v sebe prijať staré i nové (porov. Mt 13, 52) generácií veriacich roztratených v každej časti sveta.

Cirkev počas desaťročí po Druhom vatikánskom koncile sa viackrát vrátila k uvažovaniu nad veľkým poslaním, ktoré jej Kristus zveril. Túto evanjelizačnú misiu mimoriadne ovplyvnili dva dokumenty: sv. Pavol VI. svojou apoštolskou exhortáciou *Evangelií nuntiandi* a pápež František apoštolskou exhortáciou *Evangelií gaudium* ukazujú cestu, na ktorej niet ospravedlnenia z každodenného úsilia veriacich pri evanjelizácii. „Cirkev je tu pre hlásanie evanjelia“⁷, zdôraznil sv. Pavol VI. „Ja som misia“⁸, opakuje s rovnakou jasnosťou pápež František. Niet výhovoriek, čo by mohli narušiť pohľad na zodpovednosť, ktorá spája každého veriaceho jednotlivca a celú Cirkev. Úzke puto medzi evanjelizáciou a katechézou sa teda stáva charakteristickým rysom tohto direktória. Ono ponúka cestu, na ktorej je intímne zjednotené ohlasovanie *kerygmy* a jej dozrievanie.

Kritérium, ktoré nás viedlo k reflexii a napísaniu direktória, nachádza svoj základ v slovách pápeža Františka: „Znovu sme objavili, že aj v katechéze základnú úlohu má prvé ohlásenie, čiže kerygma, ktorá musí stáť v centre evanjelizačného úsilia (...). Keď hovoríme, že toto ohlasovanie je „prvé“, neznamená to, že stojí na začiatku

7 EN 14.

8 EG 273.

a potom sa naň zabudne alebo že je možné ho nahradiť inými obsahmi, ktoré ho prevyšujú. Je prvým v kvalitatívnom zmysle, pretože je hlavným ohlasovaním, teda tým, ktoré treba vždy znovu rozličnými spôsobmi počúvať a stále nanovo ohlasovať počas katechézy, rozličnými formami, vo všetkých etapách a vo všetkých situáciách (...). Nesmieme si myslieť, že v katechéze je možné opustiť kerygmu a uprednostniť formáciu, ktorá by mala byť „solídnejšia“. Niet nič solídnejšieho, hlbšieho, istejšieho, konzistentnejšieho a múdrejšieho ako práve toto ohlasovanie. Celá kresťanská formácia je predovšetkým prehĺbením kerygmy, ktorá sa v nej čoraz viac a lepšie utužuje; bez prestania osvetľuje katechetickú prácu a zároveň umožňuje správne pochopiť význam akejkoľvek témy preberanej v katechéze. Je to ohlasovanie, ktoré zodpovedá túžbe po nekonečne, nachádzajúcej sa v každom ľudskom srdci.“⁹

Primát kerygmy, ktorý nás vedie ku kerygmatickej katechéze, neoberá o hodnotu mystagógiu ani svedectvo o láske. Iba vonkajšia vízia by mohla viesť k označeniu prvotného ohlasovania ako členitého príhovoru, ktorým máme presvedčiť účastníka rozhovoru. Ohlasovanie evanjelia je svedectvom o stretnutí, ktoré umožňuje nepohnute sledovať očami Ježiša Krista, Božieho Syna vteleného do ľudských dejín, aby tak završil zjavenie spásonosnej lásky Otca. Počnúc týmto srdcom viery *lex credendi* prepúšťa miesto *lex orandi* a spoločne naplňujú životný štýl veriaceho svedectvom lásky, ktoré robí ohlasovanie uveriteľným. Každý je totiž zatiahnutý do procesu realizácie seba samého, ktorý vedie k nájdeniu poslednej a definitívnej odpovede na otázku o zmysle života.

9 EG 164 – 165.

Tri časti *Direktória pre katechézu* spracovávajú cestu katechézy z pohľadu primátu evanjelizácie. Biskupi, ktorí sú prvými adresátmi tohto dokumentu, spoločne s biskupskými konferenciami, komisiami pre katechézu a početnými katechétmi a katechétkami budú mať možnosť overiť toto systematické spracovanie. Táto práca viedla k tomu, aby jasne vynikol cieľ katechézy, ktorým je stretnutie so živým Pánom, ktorý premieňa život. Proces katechézy bol opísaný zdôrazňujúc existenciálnu podstatu a zasahuje rozličné kategórie ľudí v ich životnom prostredí. Široký priestor je venovaný téme formácie katechétov, pretože sa zdá, že je veľmi naliehavé oživiť ich službu v kresťanskej komunite. Okrem toho iba katechéti, ktorí žijú svoju službu ako povolanie, prispievajú k efektívnosti katechézy. A keďže katechéza sa realizuje vo svetle stretnutia, má v sebe veľkú zodpovednosť pri spolupráci na inkulturácii viery. Vďaka tomuto procesu je tu priestor na vytváranie nového jazyka a metodológie, ktoré v pluralite svojich výrazov ešte viac zvýrazňujú bohatstvo univerzálnej Cirkvi.

Pápežská rada na podporu novej evanjelizácie, v ktorej kompetencii je katechéza od 16. januára 2013, si publikáciou *motu proprio Fides per doctrinam* je vedomá, že *Direktorium pre katechézu* je nástrojom, ktorý je stále možné zdokonaľiť. Nerobí si nárok na úplnosť, pretože vo svojej podstate je určené partikulárnym cirkvám, aby sme ich povzbudili a podporili pri vytváraní ich vlastného direktória. Na napísaní tohto direktória sa podieľali rôzni odborníci, čo je obrazom univerzálnosti Cirkvi. Okrem toho bolo v jednotlivých redakčných fázach podrobené názoru viacerých biskupov, kňazov a katechétov. Do tejto namáhavej práce sa zapojili muži i ženy a veríme, že tak môže byť platným príspevkom pre aktuálnu situáciu. Všetkým patrí naše osobné poďakovanie a vďačnosť za to

množstvo práce, ktorú vykonali kompetentne, bezplatne a s radosťou.

Šťastnou náhodou sa schválenie tohto direktória uskutočnilo v deň liturgickej spomienky na sv. Turibia z Mongroveja (1538 – 1606). Bol to svätec, pravdepodobne málo známy, ktorý však významne prispel k evangelizácii a katechizácii. Kráčajúc po stopách sv. Ambróza, tento laik a vynikajúci právnik, ktorý sa narodil na Majorke v šľachtickej rodine, formoval sa na univerzitách vo Valladolide a v Salamance, kde aj vyučoval, bol ako predseda súdu na Granade vysvätený za biskupa a pápež Gregor XIII. ho poslal do Limy v Peru. Svoju biskupskú službu chápal ako službu evangelizácie a katechizácie. Odvolávajúc sa na Tertuliána, veľmi rád opakoval: „Kristus je pravda, nie zvyklosť.“ Zdôrazňoval to predovšetkým v súvislosti s dobyvatelmi, ktorí utláčali domorodých obyvateľov v mene kultúrnej nadradenosti, a kňazmi, ktorí nemali odvahu brániť osud najslabších. Bol neúnavným misionárom, ktorý navštevoval územia svojej cirkvi a hľadal predovšetkým domorodých obyvateľov, aby im ohlasoval Božie slovo jednoduchým a pochopiteľným jazykom. Počas dvadsiatich piatich rokov svojej biskupskej služby zorganizoval diecézne a provinciálne synody. Stal sa katechétom a pre domorodých obyvateľov Južnej Ameriky vydal prvé katechizmy v španielskom jazyku, kečuánskom jazyku a aymarskom jazyku. Jeho evangelizačné dielo prinieslo neočakávané ovocie a tisíce domorodcov prijalo vieru vďaka tomu, že v skutkoch lásky biskupa stretli Krista. Práve on udelil sviatosť birmovania dvom svätcom Cirkvi: Martinovi z Porresu a Ružene Limskej. V roku 1983 ho sv. Ján Pavol II. vyhlásil za patróna latinskoamerického episkopátu. A pod ochranu tohto veľkého katechéta sa zveruje aj nové *Direktórium pre katechézu*.

Pápež František napísal, že „Duch Svätý svätosť rozlieva všade, na svätý ľud verný Bohu (...). Páči sa mi vidieť svätosť v ľude trpezlivého Boha: v rodičoch, ktorí s veľkou láskou vychovávajú svoje deti; v mužoch a ženách, ktorí pracujú, aby domov priniesli chlieb; v chorých, v staručkých rehoľníčkach, ktoré sa stále usmievaajú. V tejto stálosti kráčania vpred, v každodennom nasledovaní vidím svätosť zápasiacej Cirkvi. Je to mnoho ráz svätosť ‚vedľajších dverí‘, tých, ktorí žijú medzi nami a sú odrazom Božej prítomnosti (...). Všetci sme povolani byť svätými tak, že budeme žiť s láskou a ponúkať vlastné svedectvo v zamestnaniach všedného dňa, tam, kde sa každý nachádza. Si zasvätená alebo zasvätený? Buď svätý(á) tak, že s radosťou prežívaš svoje zasvätenie. Žiješ v manželstve? Buď svätý(á) tak, že miluješ a staráš sa o svojho manžela a o svoju manželku, ako Kristus o Cirkev. Si robotník? Buď svätý tak, že poctivo a kompetentne konáš svoju prácu v službe bratom. Si rodič alebo starý rodič? Buď svätý tak, že trpezlivo učíš deti nasledovať Ježiša. Máš autoritu? Buď svätý tak, že sa zasadzuješ za spoločné dobro a vzdávaš sa osobných záujmov“¹⁰.

Svätosť je kľúčovým slovom, ktoré môžeme vysloviť v súvislosti s predstavením nového *Direktória pre katechézu*. Ona sa stáva zvestovateľkou celoživotného programu, ktorý majú nasledovať vytrvalo a verne aj katechéti. Na tejto náročnej ceste však nie sú sami. Cirkev v každej časti sveta môže predstaviť vzory katechetov a katechetok, ktorí dosiahli svätosť a dokonca mučeníctvo v každodennom prežívaní ich služby. Ich svedectvo je plodné a ešte aj dnes umožňuje byť presvedčený, že každý z nás môže nasledovať toto dobrodružstvo, aj keď služba

10 Pápež František, apoštolská exhortácia *Gaudete et exsultate* (19. marca 2018), 6 – 7. 14.

katechétu sa niekedy odohráva ticho, namáhavo a niekedy aj nevďačne.

Vo Vatikáne 23. marca 2020

liturgická spomienka na sv. Turibia z Mongroveja

+ SALVATORE FISICHELLA
titulárny arcibiskup Voghenza
predseda

+ JOSÉ OCTAVIO RUIZ ARENAS
emeritný arcibiskup Villavicencio
sekretár

ÚVOD

1. Katechéza patrí k najširšiemu procesu obnovy, ktorú je povolana realizovať Cirkev, aby tak bola verná príkazu Ježiša Krista vždy a všade ohlasovať jeho evanjelium (porov. Mt 28, 19). Katechéza vo svojej prirodzenosti sa zúčastňuje na evanjelizačnom úsilí. Viera je tak podporovaná neustálym dozrievaním, aby sa mohla prejaviť v životnom štýle, ktorý má charakterizovať život Kristových učeníkov. Preto je vo vzťahu s liturgiou a láskou, aby zviditeľnila konštitutívnu jednotu nového života, ktorý vytryskol z krstu.

2. V súvislosti s touto obnovou pápež František v apoštolskej exhortácii *Evangelií gaudium* stanovil niekoľko dôležitých charakteristík katechézy, ktoré ju priamejšie spájajú s ohlasovaním evanjelia v súčasnom svete.

Kerygmatická katechéza¹¹, ktorá smeruje priamo k srdcu viery a obsahuje to podstatné z kresťanského posolstva, je katechézou, ktorá ukazuje konanie Ducha Svätého; ktorá komunikuje spásonosnú Božiu lásku v Ježišovi Kristovi a ktorá sa neustále daruje pre plnosť života každého človeka. Rozličné formulácie kerygmy, ktoré sa nevyhnutne otvárajú prehlbovaniu, sú rovnako základnými vstupnými bránami k tajomstvu.

Katechéza ako mystagogická iniciácia¹² začleňuje veriaceho do živej skúsenosti kresťanskej komunity, skutočného miesta života viery. Táto formačná skúsenosť je postupná a dynamická; bohatá na znamenia a jazyk; je naklonená integrácii všetkých dimenzií osoby. Toto

11 Porov. EG 164 – 165.

12 Porov. EG 166.

všetko nás vedie k známej intuícii, ktorá je dobre zakorenená v katechetickej úvahe a v cirkevnej pastorácii, o katechumenátnej inšpirácii katechézy, ktorá sa tak stáva čoraz naliehavejšou.

3. Vo svetle tohto konania, ktoré charakterizuje katechézu v misijnej perspektíve, čítame aj cieľ katechetického procesu. Súčasné chápanie formačnej dynamiky osoby vyžaduje, aby intímne spoločenstvo s Kristom, ktoré je už naznačené v predchádzajúcom magistériu ako konečný cieľ katechetickej ponuky, bolo označené nielen ako hodnota, ale sa aj realizovalo procesom sprevádzania.¹³ Komplexný proces znútornenia evanjelia zahŕňa v skutočnosti celého človeka v jeho jedinečnej životnej skúsenosti. Tento cieľ možno dosiahnuť iba katechézou, ktorá sa snaží, aby každý človek dozrel k svojej osobnej a originálnej odpovedi viery. To je dôvod, prečo toto direktorium zdôrazňuje dôležitosť faktu, že katechéza má sprevádzať dozrievanie mentality viery v dynamike transformácie, ktorá je v konečnom dôsledku duchovnou činnosťou. Toto je originálna a nevyhnutná forma inkulturácie viery.

4. Ako dôsledok opätovného uvažovania nad prirodzenosťou a cieľom katechézy direktorium ponúka niekoľko perspektív, ovocie rozlišovania v cirkevnom kontexte posledných desaťročí, ktoré sú transverzálnym spôsobom prítomné v celom dokumente, skoro akoby boli nosným trámom.

- Znovu sa potvrdzuje pevná dôvera v Ducha Svätého, ktorý je prítomný a koná v Cirkvi, vo svete a v srdciach

¹³ Porov. EG 169 – 173.

ľudí. Toto ponúka katechetickému snaženiu prejav radosti, vyrovnanosti a zodpovednosti.

- Akt viery sa rodí z lásky, ktorá si želá čoraz viac spoznávať Pána Ježiša, žijúceho v Cirkvi, a z tohto dôvodu uviesť veriacich do kresťanského života znamená uviesť ich do živého stretnutia s ním.
- Cirkev, tajomstvo spoločenstva, oživuje Duch Svätý a stáva sa plodnou s cieľom generovať nový život. Týmto pohľadom viery sa znovu potvrdzuje úloha kresťanského spoločenstva ako prirodzeného miesta generovania a dozrievania kresťanského života.
- Proces evanjelizácie a v ňom samotnej katechézy je predovšetkým duchovným konaním. To si vyžaduje, aby katechéti boli skutočnými „evanjelizátormi s Duchom“¹⁴ a vernými spolupracovníkmi pastierov.
- Uznáva sa zásadná úloha pokrstených. Všetci veriaci sú vo svojej vlastnej dôstojnosti Božích detí aktívnymi subjektmi katechetickej činnosti, nie pasívnymi používateľmi alebo príjemcami služby, a preto sú povolaní stať sa autentickými misionárskymi učeníkmi.
- Prežívanie tajomstva viery vo vzťahu s Pánom má dôsledky na ohlasovanie evanjelia. Žiada prekonať akýkoľvek konflikt medzi obsahom a metódami, medzi vierou a životom.

5. Kritérium, ktorým sa riadila príprava tohto *Direktória pre katechézu*, je identifikovateľné v túžbe prehĺbiť úlohu katechézy v dynamike evanjelizácie. Teologická obnova prvej polovice 20. storočia priniesla potrebu misijného chápania katechézy. Druhý vatikánsky ekumenický koncil a následné magistérium zozbierali a nanovo pocho-pili základné puto medzi evanjelizáciou a katechézou

14 Porov. EG 259 – 283.

a postupne ho adaptovali historickým potrebám. Preto Cirkev, ktorá je „svojou povahou misionárska“¹⁵, je stále otvorená, aby aktualizovala s dôverou túto novú etapu evanjelizácie, ku ktorej ju povoláva Duch Svätý. To si vyžaduje úsilie a zodpovednosť pri identifikovaní nového jazyka, ktorým je možné komunikovať vieru. Vo chvíli, keď sa zmenili formy odovzdávania viery, Cirkev sa snaží rozlúštiť niektoré znamenia čias, v ktorých jej Pán ukazuje cestu, po ktorej má ísť. Medzi týmito mnohými znakmi môžeme rozpoznať: centrálné postavenie veriaceho a jeho životnej skúsenosti; významnú úlohu vzťahov a citov; záujem o to, čo ponúka skutočný zmysel; znovuobjavenie toho, čo je krásne a čo pozdvihuje dušu. V týchto a ďalších hnutiach súčasnej kultúry Cirkev zachytáva možnosti stretnutia a ohlasovania novosti viery. To je základný kameň jej misionárskej premeny, ktorá motivuje pastoračnú konverziu.

6. Ako *Všeobecné direktorium pre katechézu* (1997) bolo prirodzeným pokračovaním *Všeobecného katechetického direktória* (1971), tak aj *Direktorium pre katechézu* stojí v tejto dynamike kontinuity a rozvoja s dokumentmi, ktoré mu predchádzali. Nemôžeme zabúdať, že Cirkev prežila v posledných dvadsiatich rokoch niekoľko dôležitých udalostí, ktoré (aj keď s rôznym dosahom) sa stali významnými chvíľami pre cestu Cirkvi, pre hlbšie pochopenie tajomstiev viery a evanjelizácie.

Tu musíme spomenúť plodný pontifikát sv. Jána Pavla II., ktorý svojou apoštolskou exhortáciou *Catechesi tradendae* (1979) uskutočnil reálnu a inovatívnu obnovu katechézy. Benedikt XVI. viackrát zdôraznil dôležitosť katechézy v procese novej evanjelizácie a apoštolským

15 AG 2.

listom *Fides per doctrinam* (2013) konkrétne uviedol do praxe túto snahu. A pápež František svojou apoštolskou exhortáciou *Evangelii gaudium* (2013) zvýraznil nerozdeliteľné puto, ktoré spája evanjelizáciu a katechézu vo svetle kultúry stretnutia.

Obnovu katechézy poznamenali aj ďalšie veľké udalosti. Medzi nimi bolo nezabudnuteľné Veľké jubileum 2000, Rok viery (2012 – 2013), Mimoriadne jubileum milosrdenstva (2015 – 2016) a nedávne synody biskupov o niektorých dôležitých aspektoch pre život Cirkvi. Osobitne spomenieme synody o Božom slove v živote a poslaní Cirkvi (2008); o novej evanjelizácii pri odovzdávaní kresťanskej viery (2012); o povolaní a poslaní rodiny v Cirkvi a v súčasnom svete (2015); o mladých, viere a rozlišovaní povolania (2018). A nakoniec musíme spomenúť aj publikáciu *Kompendia Katechizmu Katolíckej cirkvi* (2005), jednoduchý, ale potrebný nástroj na okamžité spoznanie viery.

7. Direktórium pre katechézu formuluje svoj obsah v obnovej a systematickej štruktúre. Organizácia tém sa snažila zohľadniť rôzne a legitímne cirkevné otázky. Prvá časť (Katechéza v evanjelizačnom poslaní Cirkvi) ponúka základy celého procesu. Božie zjavenie a jeho šírenie v Cirkvi otvárajú reflexiu dynamiky evanjelizácie v súčasnom svete, akceptujúc výzvu na misijné obrátenie, ktoré ovplyvňuje katechézu (prvá kapitola). Načrtáva sa jej podstata, účel, úlohy a zdroje (druhá kapitola). Katechéta – predstavuje sa jeho identita (tretia kapitola) a formácia (štvrtá kapitola) – zviditeľňuje a robí operatívnu cirkevnú službu katechézy. V tejto prvej časti je potrebné okrem aktualizácie už nastolených základných otázok spomenúť aj kapitolu o formácii, ktorá obsahuje dôležité perspektívy na obnovenie katechézy.

8. Druhou časťou (Proces katechézy) vstupujeme do podstaty katechetickej dynamiky. Najprv je predstavená referenčná paradigma, ktorou je Božia pedagogika v dejinách spásy, ktorá inšpiruje pedagogiku Cirkvi, a katechéza ako vzdelávacia akcia (piata kapitola). Vo svetle tejto paradigmy sú teologické kritériá ohlasovania evanjeliového posolstva reorganizované a prispôsobené potrebám súčasnej kultúry. Okrem toho je tu predstavený *Katechizmus Katolíckej cirkvi* v teologicko-katechetickom zmysle (šiesta kapitola). Siedma kapitola nastoľuje niektoré otázky týkajúce sa metódy v katechéze s odkazmi okrem iného na tému jazykov. Druhá časť sa končí predstavením katechézy s rôznymi diskutérmi (ôsma kapitola). Aj keď sme si vedomí, že kultúrne podmienky vo svete sú veľmi odlišné a že je preto nevyhnutný miestny výskum, chceli sme, zachytiac ozveny synod o rodine a mladých, ponúknuť analýzu všeobecných charakteristík tejto širokej témy. Na záver vyzýva direktorium partikulárne cirkvi venovať pozornosť katechéze pre ľudí so zdravotným postihnutím, pre migrantov a emigrantov, pre väzňov.

9. Tretia časť (Katechéza v partikulárnych cirkvách) ukazuje, ako sa formuje služba Božieho slova v konkrétnom cirkevnom živote. Partikulárne cirkvi vo všetkých svojich článkoch realizujú úlohu ohlasovania evanjelia v rôznych kontextoch, v ktorých sú zakorenené (deviata kapitola). V tejto časti sa uznáva osobitosť východných cirkví, ktoré majú svoju vlastnú katechetickú tradíciu. Každé kresťanské spoločenstvo je vyzývané čeliť zložitosti súčasného sveta, v ktorom sa spájajú veľmi odlišné prvky (desiata kapitola). Rôzne geografické kontexty, scenáre náboženskej povahy, kultúrne trendy – hoci priamo neovplyvňujú cirkevnú katechézu – formujú vnútornú fyziognómiu

nášho súčasníka, do ktorého služieb sa Cirkev stavia, a preto musia byť objektom rozlišovania z hľadiska katechetického návrhu. Je potrebné poukázať na reflexiu o digitálnej kultúre a o niektorých bioetických otázkach, ktoré patria k veľkej diskusii našich rokov. Jedenásta kapitola, ktorá sa vracia k pôsobeniu partikulárnej cirkvi, ukazuje povahu a teologické kritériá inkulturácie viery, ktoré sú vyjadrené v redakcii miestnych katechizmov. Direktórium sa končí predstavením orgánov, ktoré na rôznych úrovniach slúžia katechéze (dvanásta kapitola).

10. *Nové Direktórium pre katechézu* ponúka základné teologicko-pastoračné princípy a niektoré všeobecné orientácie, ktoré sú relevantné pre prax katechézy v našej dobe. Je prirodzené, že ich aplikačné a operatívne indikácie sú záväzkom pre partikulárne cirkvi, ktoré sú povolané zabezpečiť vypracovanie spoločných princípov tak, aby boli začlenené do ich vlastného cirkevného kontextu. Toto direktórium je teda nástrojom na vypracovanie národného alebo miestneho direktória vydaného príslušným orgánom a schopného preložiť všeobecné indikácie do jazyka príslušných cirkevných spoločenstiev. Toto direktórium preto slúži biskupom, biskupským konferenciám, pastoračným a akademickým orgánom pôsobiacim v katechéze a evanjelizácii. Katechéti tak budú môcť nájsť podporu a výzvy v ich každodennej službe pre svojich bratov, ktorým pomôžu dozrievať vo viere.

Prvá časť

KATECHÉZA V EVANJELIZAČNOM POSLANÍ CIRKVI

Prvá kapitola

ZJAVENIE A JEHO ODOVZDÁVANIE

I. Ježiš Kristus Zjaviteľ a zjavenie Otca

Zjavenie plánu Božej prozreteľnosti

11. Všetko, čím Cirkev je, všetko, čo Cirkev robí, nachádza svoj konečný základ v tom, že Boh vo svojej добрote a múdrosti chcel odhaliť tajomstvo svojej vôle tým, že ukázal seba samého ľuďom. Svätý Pavol opisuje toto tajomstvo slovami: Boh v Kristovi „si nás ešte pred stvorením sveta vyvolil, aby sme boli pred jeho tvárou svätí a nepoškvrnení v láske; predurčil, aby sme sa skrze Ježiša Krista stali jeho adoptovanými synmi“ (porov. Ef 1, 4 – 5). Od počiatku stvorenia Boh neprestal oznamovať človeku tento plán spásy a ukazovať mu znaky svojej lásky; a aj keď „človek môže zabudnúť na Boha alebo ho odmietnuť, Boh sa napriek tomu nikdy neunaví volať každého človeka, aby ho hľadal, aby mohol žiť a nachádzať šťastie“¹⁶.

12. Boh zjavuje a realizuje svoj plán novým a definitívnym spôsobom v osobe Syna, ktorého poslal v našom tele

16 KKC 30.

a prostredníctvom ktorého ľudia majú „v Duchu Svätom prístup k Otcovi a stávajú sa účastnými na Božej prirodzenosti“¹⁷. Zjavenie je láskyplnou Božou iniciatívou a je nasmerované k spoločenstvu: „Týmto zjavením sa neviditeľný Boh (porov. *Kol* 1, 15; *1 Tim* 1, 17) vo svojej nesmiernej láske prihovára ľuďom ako priateľom (porov. *Ex* 33, 11; *Jn* 15, 14 – 15) a stýka sa s nimi (porov. *Bar* 3, 38), aby ich pozval a prijal do spoločenstva so sebou.“¹⁸ Dielo Zjavenia „sa uskutočňuje činmi a slovami, ktoré sú navzájom vnútorne späté, takže Božie pôsobenie v dejinách spásy odhaľuje a potvrdzuje učenie a skutočnosti vyjadrené slovami a slová ohlasujú skutky a objasňujú v nich skryté tajomstvo“.¹⁹ Prebývajúc ako človek medzi ľuďmi, Ježiš nielen odhalí Božie tajomstvá, ale naplní aj dielo spásy. „Preto on – ktorého kto vidí, vidí aj Otca (porov. *Jn* 14, 9) – celou svojou prítomnosťou a svojím zjavom, slovami a skutkami, znameniami a zázrakmi, najmä však svojou smrťou a slávnym zmŕtvychvstaním, a napokon zoslaním Ducha pravdy uskutočňuje a tým aj završuje Zjavenie a potvrdzuje ho Božím svedectvom, totiž že Boh je medzi nami, aby nás oslobodil z tmy hriechu a smrti a aby nás vzkriesil pre večný život.“²⁰

13. Boh zjavil svoju lásku a z hĺbky božského plánu vychádza novosť kresťanského ohlasovania, „že všetkým národom môžeme povedať: ‚On sa ukázal. On osobne. Teraz je k nemu otvorená cesta‘“²¹. Keďže otvára nový život – život bez hriechu, život detí, život v hojnosti, večný život

17 DV 2.

18 DV 2.

19 DV 2.

20 DV 4.

21 Benedikt XVI., posynodálna apoštolská exhortácia *Verbum Domini* (30. septembra 2010), 92.

– je toto ohlasovanie krásne: „Odpustenie hriechov, spravodlivosť, posvätenie, vykúpenie, prijatie Božích detí, dedičstvo nebies, príbuzenstvo s Božím Synom. Existuje ešte krajšia správa? Boh na zemi a človek v nebi!“²²

14. Kresťanské ohlasovanie predkladá božský plán, ktorým je:

- tajomstvo lásky: Bohom milovaní ľudia sú povolani odpovedať mu, a tak sa stávajú znamením lásky k svojim bratom;
- zjavenie dôvernej pravdy Boha ako Trojice a povolania človeka k synovskému životu v Kristovi, prameňu jeho dôstojnosti;
- ponuka spásy všetkým ľuďom prostredníctvom veľkonočného tajomstva Ježiša Krista, dar Božej milosti a milosrdenstva, ktorý znamená oslobodenie od zla, hriechu a smrti;
- snaha zjednotiť rozptýlené ľudstvo v Cirkvi, realizujúce spoločenstvo s Bohom a bratské zjednotenie medzi ľuďmi aj dnes, ale hlavne na konci vekov.

Ježiš ohlasuje evanjelium spásy

15. Na začiatku svojej služby Ježiš ohlasuje príchod Božieho kráľovstva a sprevádza ho znameniami; „vyhlasuje, že bol poslaný hlásať chudobným evanjelium (porov. Lk 4, 18). Dal pritom najavo a svojím životom potvrdil, že Božie kráľovstvo je určené všetkým ľuďom“²³, počínajúc najchudobnejšími a najhriešnejšími, a vyžaduje obrátenie (porov. Mk 1, 15). On otvára a ohlasuje Božie kráľovstvo pre každého človeka. Ježiš Kristus je svojím

²² Ján Chryzostom Korec, *In Mattheum*, homília 1, 2: PG 57, 15.

²³ DGC 163.

životom plnosťou Zjavenia; je plným prejavom Božieho milosrdenstva a zároveň povolaním k láske, ktorá je v srdci človeka. „On sám nám zjavuje, že ‚Boh je láska‘ (1 Jn 4, 8), a zároveň nás učí, že základným zákonom ľudskej dokonalosti, a teda aj pretvorenia sveta, je nové prikázanie lásky.“²⁴ Vstup do spoločenstva s ním a jeho nasledovanie dávajú ľudskému životu plnosť a pravdu: „A každý, kto nasleduje Krista, dokonalého človeka, sám sa stáva dokonalejším človekom.“²⁵

16. Pán po svojej smrti a zmŕtvychvstaní daroval Ducha Svätého, aby sa uskutočnilo dielo spásy, a poslal učeníkov, aby pokračovali v jeho misii vo svete. A z misijného poslania Vzkrieseného sa vynárajú slová evanjelizácie, intímne spojené medzi nimi: „hlásajte“ (Mk 16, 15), „učte všetky národy a krstite ich“ (Mt 28, 19), „budete mi svedkami“ (Sk 1, 8), „toto robte na moju pamiatku“ (Lk 22, 19), „aby ste sa milovali navzájom“ (Jn 15, 12). Takto sú nakonfigurované vlastnosti dynamiky ohlasovania, v ktorých sa úzko spája rozpoznanie Božieho konania v srdci každého človeka, prvenstvo Ducha Svätého a všeobecná otvorenosť pre každého človeka. Evanjelizácia je preto „bohatou, zložitou a dynamickou“²⁶ realitou a do svojho vývoja zahŕňa rôzne možnosti: svedectvo a ohlasovanie, slovo a sviatosť, vnútornú zmenu a spoločenskú transformáciu. Všetky tieto činnosti sa navzájom dopĺňajú a obohacujú. Cirkev pokračuje v uskutočňovaní tejto úlohy s obrovskou rozmanitosťou ohlasovacích skúseností, neustále podporovaná Duchom Svätým.

²⁴ GS 38.

²⁵ GS 41.

²⁶ EN 17.

II. Viera v Ježiša Krista: odpoveď Bohu, ktorý sa zjavuje

17. Každý človek, zmietaný nepokojom, ktorý prebýva v jeho srdci, je cez úprimné hľadanie zmyslu svojej vlastnej existencie schopný plne porozumieť sebe samému v Kristovi; v rodinnom vzťahu s ním cíti, že kráča po cestách pravdy. Božie slovo prejavuje vzťahovú prirodzenosť v každom z nás a naše synovské povolanie byť v súlade s Kristom: „Stvoril si nás pre seba, Pane, a nespokojné je naše srdce, kým nespočinie v tebe.“²⁷ Keď človeka osloví Boh, je povolaný odpovedať poslušnosťou viery, prilnúť k nemu s plným súhlasom intelektu a vôle a slobodne prijímať „evangelium Božej milosti“ (Sk 20, 24). Veriaci teda „vidí, že sa naplnili jeho najhlbšie túžby; nachádza to, čo stále hľadal, a nachádza to v hojnosti. Viera odpovedá na to ‚očakávanie‘, často nevedomé a vždy obmedzené, pokiaľ ide o poznanie pravdy o Bohu, o človeku a o osude, aký ho čaká“²⁸.

18. Kresťanská viera je v prvom rade prijatie Božej lásky zjavenej v Ježišovi Kristovi, úprimné primknutie sa k jeho osobe a slobodné rozhodnutie nasledovať ho. Toto ‚áno‘ Ježišovi Kristovi má dve dimenzie: odovzdanie sa s dôverou Bohu (*fides qua*) a láskyplný súhlas so všetkým, čo nám zjavil (*fides quae*). V skutočnosti „svätý Ján vyjadril dôležitosť osobného vzťahu s Ježišom prostredníctvom rôzneho používania slovesa veriť. Popri výraze ‚veriť, že‘, ktorým označuje pravdivosť toho, čo nám Ježiš hovorí (porov. Jn 14, 10; 20, 31), používa aj výraz ‚veriť Ježišovi‘ a ‚veriť v Ježiša‘. ‚Veríme Ježišovi‘,

27 Augustín z Hippa, *Vyznania*, 1, 1, 1: CCL 27, 1 (PL 32, 661).

28 DGC 55.

keď prijímame jeho slovo, jeho svedectvo, lebo je pravdivý (porov. *Jn* 6, 30). ‚Veríme v Ježiša‘, keď ho osobne prijímame do svojho života a zverujeme sa mu, spájame sa s ním v láske a nasledujeme ho na ceste (porov. *Jn* 2, 11; 6, 47; 12, 44)²⁹, na dynamickej ceste, ktorá trvá celý život. Viera preto znamená dvojité prirnutie: „k osobe a k pravde; k pravde pre dôveru k osobe, ktorá tú pravdu dosvedča“³⁰, a k osobe, pretože ona sama je pravdou. Je to adhézia srdca, mysle a konania.

19. Viera je dar od Boha a nadprirodzená čnosť, ktorá sa môže vnútri zrodiť ako ovocie milosti a ako slobodná odpoveď Duchu Svätému, ktorý posúva srdce k obráteniu, obracia ho k Bohu a dáva mu „pocit šťastia zo súhlasu s pravdou a z viery v pravdu“³¹. Človek vedený vierou prichádza kontemplovať Boha a tešiť sa z neho ako z lásky (porov. *1 Jn* 4, 7 – 16). Viera ako osobné prijatie Božieho daru nie je iracionálna ani slepá. „Svetlo rozumu i svetlo viery pochádzajú od Boha, a preto si navzájom nemôžu protirečiť.“³² Viera a rozum sa v skutočnosti navzájom dopĺňajú: zatiaľ čo rozum nedovoľuje, aby viera upadla do fideizmu alebo fundamentalizmu, „len viera umožňuje preniknúť dovnútra tajomstva, ktorého chápanie primeraným spôsobom podporuje“³³.

20. Viera predpokladá hlbokú existenciálnu premenu spôsobenú Duchom Svätým, *metanoiu*, ktorá „sa prejavuje na všetkých úrovniach existencie kresťana: v jeho

29 Pápež František, encyklika *Lumen fidei* (29. júna 2013), 18; porov. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, II. – II., q. 2, a. 2.

30 KKC 177.

31 DV 5.

32 Ján Pavol II., encyklika *Fides et ratio* (14. septembra 1998), 43.

33 Tamže, 13.